

„Koga da pošaljem?“

S nečistim usnama pred veličanstvom Božjim (Iz 6)

Tko bi htio preuzeti neki zadatak koji je već unaprijed osuđen na neuspjeh, štoviše dovest će upravo do neželjenog učinka? Izajino zvanje sučeljava nas s takvim naoko besmislenim poslanjem. Korijene ima u susretu s uzvišenim i svetim Bogom koji nadilazi sve ljudske predodžbe. On čisti od grijeha i oslobađa za velikodušnu raspoloživost i spremnost. Privlačnost i snaga ovog teksta doprla je i do suvremenog liturgijskog obreda: trostruko ponavljanje „Svet“, naziv „Bog Sabaot“, priznavanje grijeha i očišćenje od njih elementi su iz Iz 6.

Smještanje

Iz 6,1 smješta cijelo poglavlje u godinu smrti kralja Uzije (oko 736 pr. Kr.). U 7,1 vladavina njegova unuka Ahaza kao idući je datum koji se navodi. Kralj Uzija ističe se veoma dugim razdobljem vladanja od 52 godine.

U 6,5 Bog je označen kao מלך „kralj“, što se osobito ističe imamo li na umu smrt starog, bolesnog i zbog svoje bolesti izoliranoga judejskog kralja koji više nije bio kadar vladati. Pred napetostima i nemirima koje mogu biti povezane sa smrću zemaljskih vladara, Božje kraljevanje ostaje nedodirljivo, ne može se uzdrmati.

U Iz 6 opisuje se ta uzvišenost i suverenost Jahvina. Izaija u svom viđenju ima pred sobom hram, ali Bog uvelike nadilazi granice hrama. Samo rub njegova božanskog plašta dovoljni su da cijela zgrada svetišta bude ispunjena („Njegovi skuti ispunjaju svetište“ 6,1).

Serafi svojim ponašanjem pokazuju da ih Božje veličanstvo nadvisuje. Jahve nije samo uzvišen ponad svega ljudskoga nego je i u nebeskom, božanskom prostoru on jedini uzvišeni. Hram u Jeruzalemu, mjesto Izajijina viđenja i središte bogoštovlja u Judeji u isti je mah tek skroman odsjaj Božje slave koja ispunja svu zemlju.

Zadnja dva retka u tom poglavlju (v12s) usmjeravaju dalje u onu mračnu budućnost koja je već u v11 najavljena, ali u ta dva retka o Bogu se govori u 3. l. jd. Opustošenje najavljeno u v11 opisuje se podrobnije u v12s, ali završna rečenica o „svetom sjemenu“ (v13 זרע קדוש) pruža nadu i pouzdanje. U superlativu izrečena, tri put ponovljena svetost Božja naći će usprkos opustošenju, progonstvu i mučnom pročišćenju ostatka odjek u tom sjemenu.

U ovom poglavlju mogu se naći neki od bitnih elemenata biblijskog izvještaja o zvanju:

prigovor: „čovjek sam nečistih usana“ v5

znak: primicanje užarenog ugljena usnama v6s

nalog: „Koga da pošaljem?... Idi i reci!“ v8s

Dva elementa koji nedostaju, naznaka nevolje i obećanje potpore mogu se pronaći u kontekstu. Nevolju predstavlja asirski napad najavljen u 5,26–30: narod daleki spremno hita

(5,26), a potpora se skriva u izvanrednom viđenju (6,1–4). Tko tako intenzivno iskusi Božje veličanstvo nema više potrebe ni za kakvom izvanjskom potvrdom.

Tumačenje

Redak 6,1 bilježi najraniji datum u Knjizi proroka Izaije. I zbog tog razloga može se ovaj opis shvatiti kao zvanje na početku Izaijina djelovanja, premda je ispred njega pet poglavlja.

U viđenju je „Gospodin“ na prijestolju čija je uzvišenost istaknuta s dva pridjeva: רם „visok“ i אֲשֵׁר „uzdignut“. Leteća bića sa šest pari krila, serafi, koja ga okružuju element su u viđenju koji je poznat i preuzet iz svijeta Starog Istoka. Stručnjaci upozoravaju na kobru koja se u Egiptu, kao znak zaštitne moći, nalazi sprijeda na faraonskoj kruni. Serafi izgovaraju jedan pred drugim riječi o svetosti Božjoj. To je dakle nešto što se ponavlja u tom prizoru. I kad jedan seraf uzdigne svoj glas i izgovori rečenicu o svetosti djelovanje je snažno: dovraci se tresu, a dvorana se puni kadom.

Ako su u Egiptu serafi zaštita za kralja koji se štuje kao Bog, u Iz 6,2 dobivaju izmijenjeno značenje: ovdje su oni sami podređeni Bogu i njima je potrebna zaštita. Osim dvaju krila koja im služe za letenje, imaju dva dodatna para koji im služe kako bi se zaštitili od izravnog pogleda u Božje veličanstvo, i druga dva kojima se pokrivaju da ne budu goli. Obje geste naglašavaju Božju uzvišenost.

Njihovo klicanje (v3) to još potkrepljuje. Glasno ispovijedaju i svjedoče jedan pred drugim o Božjoj najvećoj svetosti i slavi koja ispunja svijet. Trostruko opetovanje u hebrejskom jeziku „svet, svet, svet“ 3x קדש קדש קדש označava superlativ, najviši stupanj u značenju pridjeva. Označuje trajnu čistoću i savršenstvo koja je odijeljena od grešnosti. Takva svetost pripada u punini Jahvi Sabaotu. Ovo dodano ime „Sabaot“ צבאות, Bog nad vojskama, odnosi se na nebesku vojsku – slikovito ponajprije na zvijezde kojima se lako pripisuje božanska moć (sve do danas). I među njima Bog ima upraviteljsku moć, on zapovijeda. U Bibliji slika su Božje vojske.

Božja moć ne ostaje međutim ograničena samo na nebesa, nego ispunja i čitavu zemlju. Opis potresa i pojavljivanje dima koji su znak Božje prisutnosti s brda Sinaja (usp. Izl 19,18: brdo Sinaj zavilo se u dim jer je Jahve u obliku ognja sišao na nj. Dizao se dim kao dim iz peći. Sve se brdo silno treslo) svjedoče o tome kako je njegova slava prisutna i na zemlji.

Ako su serafi lice skrivali pred Bogom, koliko je više Izaija kao grešan čovjek to morao učiniti! Stoga on i misli da je izgubljen: „propadoh“ – veli on (v5). Dvapat spominje „nečiste usne“ koje su HB samo ovdje nalaze i povezuju proroka s cijelim narodom: „čovjek sam nečistih usana i u narodu nečistih usana prebivam“.

Usne, kao sredstvo za izgovaranje, imaju odlučujuću ulogu kod čovjekovih riječi. Usnama čovjek, govoreći, spaja misao i djelovanje. Ako su dakle usne nečiste, tj. lažne, kako išta u čovjeku može biti dobro? Kako će tek proći na ispitu pred kraljem Jahvom?

Bog međutim ne želi uništiti nego očistiti (v6s). Seraf primiče Izaijinim usnama komad užarenog ugljena koji je hvataljkama uzeo se oltara, zacijelo kadionog žrtvenika. Vrućina i vatra djeluju kod pročišćavanja plemenitih metala o čemu se češće u Bibliji govori. Vatra je to

koja, kao kod gorućega grma, pali, ali ne spaljuje. Seraf tumači da njegov čin odnosi i pokriva grešnost Izaijinu. „Krivica ti je skinuta i grijeh oprostjen“ stoji u hrvatskom prijevodu (v7).

Biblijska riječ za oprostjenje „pokriti“ ne znači zataškavanje i „guranje pod tepih“, prikriivanje, nego realno nadoknađivanje, priznavanje krivice i pomirenje, tako da krivnja više ne postoji ili se, nakon pomirenja, ne uračunava. U starini, ranu na tijelu ljudi bi spalili kako bi potpomogli oporavak zdravog tkiva. Visoka temperatura dezinficira, vatra pročišćuje. Na sličan način može očišćenje od krivice biti povezano se žarkom boli, kad npr. uvidimo koliko su drugi zbog nas trpjeli.

U v8 počinje Bog govoriti. Nakon silnog doživljaja, nakon viđenja i čišćenja, Izaija je kadar „čuti“ (שמע v8) glas Gospodnji. Do tada je gledao (ראה v1.5). Bog ne postavlja zahtjev, nego pita: „Koga da pošaljem?“ (v8). Ne monokratski, nego za cijelu zajednicu: tko će nam poći? „Nama, mi“ odnosi se na bića koja pripadaju njegovu božanskom prostoru a ovdje su naznačeni kao serafi i kao vojske.

Očišćen Izaija može bez pridržaja izraziti svoju spremnost, bez prigovora da nije vrijedan ili da nije kadar: „Evo me, mene pošalji!“ (v8). Upravo ono o čemu Bog postavlja pitanje (poslanje) Izaija izriče u svom odgovoru. Oba glagola koja su znak autentičnog zvanja ovdje se navode: שלח „poslati“ (2x v8) i יצי „ići“ (v8.9).

koga da pošaljem – pošalji mene
tko će ići – idi

Nalog koji prima iznenađuje i šokira. Proroku je povjereno da naloži opažanje i istodobno nerazumijevanje: „Slušajte dobro, al' nećete razumjeti, gledajte dobro, al' nećete spoznati“ (v9). Na provokativan način Bog unaprijed nagoviješta nerazumijevanje. Čak i napor oko valjanog slušanja i gledanja izrečen opetovanim glagolom u hebrejskom jeziku neće uspjeti. Još i više, Izaija prima nalog da ograniči sposobnost zajednice za spoznavanje: „Otežaj salom srece tom narodu, ogluš mu uši, zaslijepi oči!“ (v10).

Oba retka citat su koji se u Mt 13,14s navodi kao opis nesposobnosti Isusovih slušatelja da razumiju prispodobe. Naviještena tvrdokornost jest ograničena, završit će kad cio kraj bude opustošen. To se u SZ-u ostvaruje u progonstvu. Tekst ipak završava s pozitivnim pogledom unaprijed. Ostatak koji će preostati nakon vatre sveto je sjeme. Kao što je Izaija pročišćen vatrom s žrtvenika tako će i ostatak zajednice doživjeti pročišćenje. Nije to happy end ali jest nada.

Ispravljeno 29.05.2009

(vidi: G. Fischer, M. Hasitschka *Auf dein Wort hin*, Innsbruck 1995, 60–66)

p. Niko Bilić SJ